

Lletres de
més patides, però
lletres, perquè
molts plans.
No havien d'anar,
olives, a més

El nostre Jaume Sabissa.

En parlar del nostre Jaume Sabissa
una dificultat s'en oporia de robte; en
efecte, esent ell un artista de tempera-
ment profund, recercador turbulent de les
entranyes del seu art, tota definició
que es pretengui donar de la seva
obra amb caràcter cognitiu pecaria
per la base; cor, dit en altres paraules,
la consciència artística del nostre cada

2

matè, seguint l'apòsime de Goethe,
s'opreix com una nova naixença. I la
producció i enriqueix d'un renouellament
total. Alhora, doncs, la nostra tasca
i ha de referir a Bengalar, posar comen-
çar a l'obra seguint-la en les seues evolu-
cions i canviants i, sense perdre la
una de trobar-hi continuïtat, línia,
coherència, saber-ne rectorar la
distinció, la varietat.

Això no vol dir que el me-
tre fos un *insiner*, un enamorat de

6750/2

3

variar per variar com tant, alimentats de la
buïdor d'un esnobisme. No; Jaume Saldernà
és una de les consciències artístiques més
veritablement sinceres de Catalunya. La raó
de la seva varietat està en la vida
intensa de la seva concepció de l'art.
Heu sentit mai a dir de climes tant
secunds, que donen ^{cada orugada} ~~a l'any~~ varietats
~~infinites~~ sense fi de collites? Doncs,
la temperatura ~~interior~~ del món inte-
rior del nostre es revela per tot
un problema complex de composicions.
Podem ben dir que les evolucions

62403

(9)
 dintre del camp de l'art del ~~pensament~~
 de gènere Patissa per l'història simbò-
 lica de la seva època.

Due realitats musicals
 han treballat l'esperit del mestre.
 La primera, arquitecte ~~de la música~~ musicals
 com és, la tradició simfònica, en es
 ses aspectes de composició i d'orque-
 tra. La segona l'esperit popular que
 tant pot encarnar-se en tota l'èpi-
 clàstica terra d'una canço del poble
 com nodrir ~~una~~ d'una saba difusa

15
i càlida un vigorós dramatisme. Fixen-
vos ~~en tota~~ ^{les} cançons populars, ni enlla-
de l'escadència de les paraules i de
la ~~lletre~~ casolania esplèndida de les
cadències, té per a la lletra un argu-
ment, un drama que li dona el relleu
les llums i les ombres, i per a la mui-
rica una oculta harmonia suggerida
i una llarga ressonància de successions
musicals que surten d'ella i a ella
fan retorn. Aquest fenomen l'haurien
observat sempre que, després de l'oïda

una canço'. L'organyfiança de plaer que us dona
i' irisa en el vostre record i es gromen clar-
tre vostre actuant, firs accionant, la imatge
i els sons, teixint-se i des-teixint-se,
deformant-se, repetint-se, alternant, ca-
minant, vivint, en suma. Doncs, si això
passa dintre l'ànima de tot aquell
que és simplement un devot de la
canço' viva, ¿que no farà dins l'espirit
amant, penible i concentrat de l'artista?
— És així que d'una cançoneta, d'una
simple cançoneta dita amb una veu pu-
ra, pot eixir-ne tot un gran art. Fere

12

res i grans simfonies; dances, llegendes i breus.

Opere dramàtiques, plens; cors que tot just
es fonsen al cor i enuncien. Un estil
seriós, un estil galant. Figures estricte,
harmonies savoroses, fantasies vagues,
com bores i melodies limpiques com
raigs d'aigua de peña de llum pura.
I tot aquest món, tota aquesta floració
atapeïda i virolada, tenen una sola ànima:
~~una cançoneta~~

"Basta una noia amb la veu pura"
per redimir l'humanitat"

com digué el poeta.

+ + +

Aquelles dues realitats donen cos a l'obra
del mestre Palissa, remuntats a una aspiració,
que els dona l'ànima; mes' heu dit les
ànimes; car així com el sol amor neixen
per dir-ho així les múltiples ànimes de
la fillada, l'aspiració continua de recerca
i de troballa del mestre, infant amb
un sol amor i un componien, d'àn-
mes diverses, germanes, les ones de les
altres; germanes: això és per una banda
semblants, i per altra diferents d'edat,

9

de forma, d'estatura i a voltes òaltres oposa-
des de sentiments.

Aquesta aspiració de recerca i troba-
lla és l'executòria de noblesa del mestre
Pahissa: el seu cavall de batalla i el seu
usberg de cavaller errant per les relles
de la música. A ella jove Pahissa
ha sacrificat incessantment la glòria i el
repòs del seu art. En efecte: Després
de l'èxit esclatant de "La priso' de Lleida"
del concert de Nouetats, amb "L'estudi
simfònic", "El combat" etc. que hauria

52809

estat més senzill i no amanner-se en aquell
estil polifònic gras, **sumptuos**, **potent**, **glorios**,
en una paraula? Havia testat l'aplaudiment; era
cosa lleminera; però la consciència li demanava,
li exigia de créixer, Viugne "El camí". Patissa
va posar pel ou la golapieria del públic dema-
nova mel. És bonic de repassar les cotes des-
critics d'aleshores. Sortiren les ~~etates~~ recomen-
cions de sempre.

Deia l'un.

"Después se dió la segunda audición
del poema del Sr. Patissa "El camí" y, por
mucho que admiramos las cotes del joven

(17)

nómico, creemos que ese camino que ahora sigue
de atrevimientos y desprecio de las formas,
es un camino expuesto a extraviarse por él.
Para regir esos senderos poco explorados se nece-
sita llevar buenos guías, y para esto no
los hay mejores que Bach y otros del mis-
mo fuste."

At Voten bé: "atrevimientos y
desprecio de las formas". Guina vaguetat!
¿qui troba aquí que "el camí" sigui cap obra
anormal? Seis encara es més comie recone-
nar com una mena de reconstituent."
"Bach y otros del mismo fuste", com en

62.50.11

12

qui recomana oli de peixe de bacallà a una
riatura malatissa. Aquest "~~del~~ y otros
del mismo fuste" posat al costat del
propi Bach, és una cosa de una nyonya
tant divertida com aquella ~~que~~ cèlebre
poc aplicat de doctrina el qual, preguntat
de quantes persones formaven la Santissi-
ma Trinitat respongué "Pare, Fill i etc."
Un home capaç de dir "Bach y otros del
mismo fuste" per força ha de trobar tot
plè de "atrevimientos y desprecio de
las formas!"

105

Un altre li aconsellava que no es deixés
encalar massa culta per Wagner i Strauss que
llavors eren ~~els~~ com el propi Satana, encara
per les rebotiques d'alguns ^{crítics} ~~crítiques~~. Un de
més al dia opinava que no calia passar de
Wagner, per quedar bé. Strauss ja era massa.
Aquests puteses de l'any 1904, poden veure's
reproduïdes l'any 28. Wagner i Strauss
han deixat lloc a Stravinsky i Honegger,
podem per cas. El temps passa, l'arte
i varia. Vemés la crítica és eterna.

Aquesta lluita experimenta una nova.
 "Canigó", de regist icil. lic, en torna a situar
 el mestre Palisser com a nou Orfeu amonijant
 les pèrres.

Els crítics respiren. "No es difícil augu-
 rar lo que clará en el transcurs de la carrera, que in-
 dudablement serà brillant, i conservar el entu-
 siasmo y el amor al treball" - ja un dels vey
 agres detractors d'abans.

Ja feia anys que el teatre recla-
 mava l'atenció del poble ~~seu~~ mestre. El
 llibre clament del qual treballava pacient

(75)

ment, a intervals, era la "Gala Placida" de Guimerà.

Amb motiu de l'estrena d'aquesta obra volem explicar el seu concepte de l'òpera al públic de Barcelona. Resumim-ne alguns punts :
Hatzes : deixem la paraula al mestre:

"~~H~~ Arys ha, que un amic meu em feu conèixer la tragèdia "Gala Placida" del nostre gran dramaturg Angel Guimerà. Que que no cregui que la música teatral sigui superior ^{en pura} a la simfònica - inferior tampoc - Té en contra seu estar subjecta al jou literari, a l'acció dramàtica, motlle en el qual ha de buidar-se la ma-

6260.15

16

Ma simfònica que vense deixar de ser-ho ha d'adoptar
la forma i regir obedient els canvis d'expressió
del drama.

"Però, per altra banda, ofereix al compositor
moments per a la demostració de la seva força
passional i dramàtica, excita la seva imaginació
en les imatges pintoresques, i permet i encara incita
a un us especial d'harmonia i sonoritat instrumentals
per a el·luc descripció. De més a més té per al compo-
sitor joie i desconegut l'interès que si la seva
obra es representa i obte' l'èxit, veurà, com tot
èxit de teatre, de major sonorància, o quant
menys, més extens i eficaç per al seu renom

12

que l'èxit de concert, mil cops més reduït i difícil,
encara que pugui ser de més alta qualitat."

"~~En~~ l'obra de Guimerà trobi tot allò
que veia venir-se amb el meu temperament i el
meu desig de posar música a una obra escènica.
Sentiments elevats i tenses ^a la concepció;
passions, pregones als personatges; situacions grans
i violentes a les escenes i descripcions d'alta
poesia als versos."

"Vaig posar-me a compondre la meua
obra sota l'ineluctible influència de les de
Wagner. Ell per a mi model i ideal. És
el d'estranyar que tota la meua voluntat fos

(18)

d'esciure un drama líric en la forma dels wagnerians."

"No re' ni la teoria del "leit-motiv" implantada per Wagner i usada per ell d'una manera correcta i rigorosa ~~per~~^a les seves obres ~~posteriors~~ últimes, ha de considerar-se com a canon definitivament establert, i del qual no poden separar-se les obres líriques estranyes quan pretenguin d'èsser admises al judici de la posteritat. Però si cert que la força enorme del geni de l'inventor d'elles (del leit-motiv) pesa sobre tot hom que ha escrit després d'ell, de tal manera que les obres d'aquests, quan mereixen d'èsser considerades,

regueixen humilment el sistema wagnerià i encara
en els de més altè com Strauss es ~~clius~~ ^{clius} l'enclavament
del "leit-motiv" on radica la base principal
de l'estructura i de l'essència del seu drama
musical."

"No podia jo tampoc, doncs, ~~afugir~~ fugir de
tant poderosa influència, abans al contrari, per mo-
riment conscient volguí regir-la, i dintre
"Gala Placida" trobareu també els motius caracte-
rístics dels personatges: el de la romana Placida,
del rei Stanislaf, de Sigris i els guerrers gotz, etc.

" Però sempre he ventut ~~ex~~ l'interior de la
 mena consciència artística una instintiva repulsió
 envers la teoria dels motius representatius dins
 el drama musical de les persones o sentiments
 del drama literari. Poden donar una aparença
 d'unitat a l'obra musical, i amb ells apa-
 ricio durant diversos moments dintre d'ells
 simbòlicament un drama a l'orquestra. Però
 això no pot ésser ni no convencional, ^(or) ~~mai~~ ^{mai} no
 seria possible ~~mai~~ un lligam estret entre una
 acció literària, concreta, definida forçosament
 fins l'últim detall, amb la melodia, essen-
 cia de la música, absolutament lliure,

abstracta i universal. L'ànima de un geni pot infil-
trar calor a tota invenció seva, nascuda espontànea-
ment de la seva ment creadora, però aquesta in-
venció pot servir a mans del compositor el qual preda-
ment o també, reflexivament adopta un sistema
arrencant "a posteriori" d'una gran obra artística."

"Prec que fora possible rehabilitar l'ope-
ra envilida per els mals compositors. No es sent favo-
rable a la forma musical el drama líric, per-
tal com obliga indefectiblement a la música
a coprir i a salvar dificultats, les més difícils
les quals no són agradats ni per l'art ni per
el públic, i no es sent per altra banda real ni

(22)

profunda la germanor que ~~asecten~~^{la} lletra i ^{la} mímica
d'un drama líric, ~~que~~^{en veu} que fora preferible acceptar
per a les obres teatrals una estructura que permetés
a la mímica ~~una~~ una expansió en formes més pròpies,
~~més fàcil, i més adaptables~~ a ella i més fàcil,
més adaptable al sentiment del públic; Sobretot
més natural. "

"Fora molt per a mi que s pogués entendre
una clau vibrant, un sentiment fort, una ~~af~~
expressió apassionada, però sèria i no plagiaria,
que un dia pogués arribar a cantar ~~durant~~ tota l'estensió
d'una obra robusta, amb veu senca i sonora, una
mímica, i no nova, clara i proporcionada, que fos sobre

~~si no nova, clara i proporcionada que fos expre-~~
~~ssió neta i sincera de la nostra llacinitat.~~

Hem reproduït aquestes ratlles per-
 què són ones de les nostres més curioses
 que hem pogut veure de l'estil auto-
 crític. Sobre tot dels compositors. Els compo-
 sitors solen emprar un estil ~~alt~~ a estors
 místic a estors ple d'insignificància tècni-
 ques. Un clímax com es veu "La sublim ascen-
 sio de l'ànima al creador mitjançant un
 arpeggi acrobàtic" o presentem la seva
 obra com a producte d'un foll entusiasme

(25)

me; això quan no s'tracta d'un autor consagrat,
el qual parla dels seus projectes amb una
fecció perfectament industrial.

Però ~~en~~ en el mestre Salis, en
respon el tò de crítica aguda barrejat
amb ~~la~~ sinceritat quan parla de la seva
obra. És d'una objectivitat ~~extraordinària~~ extra-
ordinària. Miren si no com alhora que confe-
na haver emprat el procediment wagne-
riant, reaccions contra l'exclusivisme
wagnerià i pel·lucia noves tendències
extra-wagnerianes. El compositor, l'ho